

Leading International Marathi News Daily

लोकसत्ता
शनिवार, ११ जुलै २००९

गराज सेलची गंमत
अलिबाबाचा खजिना
...पण बोलणार आहे!
जैसी गोरूवे रुखातली बैसली
व्यू पॉइंट
किंक
विज्ञानमयी
प्रतिसाद
भिन्नतेचा समंजस स्वीकार
दीपशिखा!
लोकसंख्या नियंत्रण
एकत्रित प्रयत्नांची गरज
काळ सुखाचा
निरीक्षणाचे असेही क्षण
पाळणाघरातील संगोपकांसाठी
पालकशाळा
चिकन सुप...
एरिकची शिकवण
'ति'चं मनोगत
प्रतिभावंतांची संसारचित्रे
कवितेच्या वाटेवर...
मी तर प्रेमदिवाणी...
कमला मेहता अंधशाळा
शतकोत्तरी प्रवास
ललित
वास्तवातला पाऊस
काजुल्याचे झाड
तांबडलाल पाणी

विज्ञानमयी

विनोद कृष्णन

विनोद कृष्णन यांचं बालपण आजी-आजोबांच्या सान्निध्यात एका खेडेगावात मजेत गेलं. त्यांच्या अंगी थोडा हट्टीपणाही होता. नंतर शालेय शिक्षणासाठी त्या दिल्लीला आई-वडिलांकडे गेल्या. एक दिवस शाळेत भौतिकशास्त्र विषय शिकवताना त्यांना शाळेत दारावरची इलेक्ट्रिक बेल कशी वाजते ते

शिकवलं. त्या जेव्हा घरी परतल्या, तेव्हा त्यांनी चुपचाप एक जुनी-पुराणी बेल घेतली आणि शालेय पुस्तकात दाखवल्याप्रमाणे विद्युतवलय (Electric Circuit) जोडलं आणि स्वीच दाबला! बेल वाजण्याऐवजी संपूर्ण घर मात्र अंधारात बुडालं! मात्र या साहसाबद्दल त्यांचे वडील त्यांना अजिबात रागावले नाहीत. उलटपक्षी, कौतुकाने हसले.

विनोद यांनी दिल्ली विद्यापीठातून पदार्थविज्ञान हा विषय घेऊन एम.एस्सी. केलं आणि त्यानंतर टेनेसी विद्यापीठात जाऊन तीन

वर्षांत पीएच.डी. पूर्ण केली. दरम्यान, तिला जोडीदारही वैज्ञानिकच मिळाला. त्या

काळात, एका विषयात काम करणाऱ्या दोघा शास्त्रज्ञांना एकाच संस्थेतच काय, पण एकाच शहरात नोकरी मिळणे ही अवघड गोष्ट होती. त्यांनाही या समस्येला सामोरं जावं लागलं. मात्र प्रयत्नांनी हा प्रश्न सुटला.

'इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ अॅट्रोजिक्स' या संस्थेत त्यांना मानाचे पद मिळाल्यानंतर विनोद कृष्णनना १९७९ साली ट्रीएस्ट येथील I.C.T.P. (इंटरनॅशनल सेंटर फॉर थिअरॉटिक्स फिजिक्स) या संस्थेमधून फ्लास्का फिजिक्सच्या ऑटम कॉलेजमध्ये सहभागी होण्याचे आमंत्रण आले. त्यांनी संपादन केलेला हा एक सन्मानच होता. त्यानंतर त्या आपल्या क्षेत्रात पुढे जात राहिल्या. तेथील मुक्त आणि अभ्यासाच्या वातावरणात त्यांचा अभ्यासू स्वभाव आणि आत्मविश्वास अधिक दुणावला.

त्याच जोरावर त्यांनी प्रचलित विचारांच्या पलीकडे जाऊन विचार मांडला की, खगोलशास्त्रातील बरीचशी कोडी काळ्या द्रव्याच्या (डार्क मॅटर) नव्हे, तर प्रक्षुब्ध प्रवाहाचा सहाय्याने उलगडली जातील. त्यांच्या या विचारांमुळे शास्त्रीय जगतात नवे कुतुहल निर्माण झाले.

कामाच्या निमित्ताने त्यांचा जगभरातील वेगवेगळ्या देशांमध्ये राहणाऱ्या आणि वेगवेगळ्या विषयांमध्ये काम करणाऱ्या महान वैज्ञानिकांचा परिचय झाला.

आपल्या समाजातील स्त्री-पुरुष भेदाभेद या विषयी बोलताना विनोद कृष्णन म्हणतात की, पुरुषाला आपलं आपला व्यवसाय निवडताना इतर गोष्टी विचारात घ्याव्या लागत नाही. स्त्रीला मात्र कार्यक्षेत्र निवडताना विवाह केव्हा करावा, कोणत्या क्षेत्रातील व्यक्तीशी करावा, मुले केव्हा होऊ द्यावीत, कुटुंबाच्या एकंदरीत घडामोडींमध्ये कितपत भाग घ्यावा किंवा घेऊ नये असा सर्व दृष्टींनी विचार करावा लागतो. अर्थातच हे प्रश्न अशा महिलांना पडतात, ज्यांना शास्त्रीय संशोधन आणि मातृत्व या दोन्हीची ओढ असते. त्यांच्या मते, महिला वैज्ञानिकांना यशस्वी होण्यासाठी कुटुंबाचं सहकार्य अत्यावश्यक असतं.

एस. के. खंडुजा

एस. के. खंडुजा यांचा जन्म पंजाबमधील अंबाला जवळच्या एका लहानशा खेड्यात झाला. त्यांचे वडील स्वातंत्र्यलढयात सहभागी झाले होते. त्यांची आई फारशी शिकलेली नव्हती, पण त्यांची आई अतिशय कष्टाळू व मुलांच्या शिक्षणाकडे जातीने लक्ष देणारी होती. एस. के. खंडुजा यांचे शालेय शिक्षण आर्य कन्या महाविद्यालयात झाले. शाळेतील शिक्षिका माया आणि नैना तसेच मुख्याध्यापक आलुवालिया यांना त्यांच्याविषयी मोठ्या अपेक्षा होत्या. त्या अपेक्षा त्यांनी बारावीच्या परीक्षेत पूर्ण केल्या.

महाविद्यालयातील प्राध्यापक गुलशन अरोरा यांच्यामुळे तिला गणितविशेष आवडू लागले. तिने पंजाब विद्यापीठात (चंदिगढ) येथून गणित विषयात पदवी प्राप्त केली. प्रा. आर. पी. लंबा आणि प्रा. आय. एस. ल्युथर यासारखे ख्यातनाम प्राध्यापकांकडून त्यांना महाविद्यालयीन धडे घेता आले. त्यांच्या प्रोत्साहनामुळे त्यांनी १९७८ साली संबंधित विषयात पीएच.डी. पूर्ण केली. पीएच.डी.चा प्रबंध सादर केल्यानंतर (मान्य होण्यापूर्वी) त्या अध्यापन करू लागल्या.

१९७९ मध्ये त्यांचा विवाह झाला. त्यांना दोन मुले आहेत. सांसारिक बनल्यानंतर आलेल्या अडचणींमुळे त्यांच्या संशोधन कार्यात काही काळ खंड पडला. मात्र, मुलगे शाळेत जायला लागल्यानंतर कुटुंबाच्या, विशेषतः आईच्या मदतीने आणि वरिष्ठांच्या प्रोत्साहनाने त्या पुन्हा संशोधन आणि अध्यापनक्षेत्रात त्या कार्यरत झाल्या.

संशोधनातील नवनव्या मुद्द्याकडे लक्ष पुरवून शंकासमाधान करण्याकडे त्यांचा कल असतो. आंतरराष्ट्रीय विज्ञानविषयक नियतकालिकांत त्यांचे ५० हून अधिक शोधनिबंध प्रकाशित झाले आहेत आणि त्यांच्या कामाला आंतरराष्ट्रीय तज्ज्ञांची मान्यता मिळाली आहे. त्यांना 'फेलो ऑफ इंडियन अॅकेडमी ऑफ सायन्सेस' व 'फेलो ऑफ इंडियन नॅशनल अॅकेडमी ऑफ सायन्सेस' हे सन्मान मिळाले आहेत. पुढील जन्मीही मी गणितातच कार्यरत होईन, असे त्या अभिमानाने सांगतात. म्हणतात.

वसुमती धरू

Advertise with us

Expressindia | The Indian Express | The Financial Express | City Newsline | Screen | Kashmir Live |
Express Computer
| Network Magazine | n|f eBusiness Traveller | Express Pharma | Express Hospitality | Express Textile |
Express TravelWorld
| Express Healthcare Magazine

